Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (četrti senat)

z dne 12. maja 2022 *

„Predhodno odločanje – Pravosodno sodelovanje v civilnih zadevah – Pristojnost, pravo, ki se uporablja, priznavanje in izvrševanje odločb v preživninskih zadevah – Določitev prava, ki se uporablja – Haaški protokol o pravu, ki se uporablja za preživninske obveznosti – Člen 3 – Običajno prebivališče upravičenca – Trenutek za določitev običajnega prebivališča – Neupravičeno zadržanje otroka“

V zadevi C-644/20,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Sad Okręgowy w Poznaniu (regionalno sodišče v Poznanju, Poljska) z odločbo z dne 10. novembra 2020, ki je na Sodišče prispela 26. novembra 2020, v postopku

W. J.

proti

L. J. in J. J., ki ju zakonito zastopa A. P.,

SODIŠČE (četrti senat),

v sestavi C. Lycourgos, predsednik senata, S. Rodin, J.-C Bonichot, sodnika, L. S. Rossi (poročevalka) in O. Spineanu-Matei, sodnici,

generalni pravobranilec: A. M. Collins,

sodni tajnik: A. Calot Escobar,

na podlagi pisnega postopka,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

– za poljsko vlado B. Majczyna, agent,

– za francosko vlado A. Daniel in A.-L. Desjonquères, agentki,

– za Evropsko komisijo D. Milanowska, M. Wilderspin in W. Wils, agenti,

* Jezik postopka: poljščina.

na podlagi sklepa, sprejetega po opredelitvi generalnega pravobranilca, da bo v zadevi razsojeno brez sklepnih predlogov,

izreka naslednjo

Sodbo

1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago člena 3 Haaškega protokola z dne 23. novembra 2007 o pravu, ki se uporablja za preživninske obveznosti, ki je bil v imenu Evropske skupnosti potrjen s Sklepom Sveta z dne 30. novembra 2009 (2009/941/ES) (UL 2009, L 331, str. 17; v nadaljevanju: Haaški protokol).

2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med W. J. na eni strani in L. J. ter J. J., njegovima mladoletnima otrokoma, ki ju zakonito zastopa A. P., njuna mati, na drugi zaradi plačila preživninske terjatve s strani W. J..

Pravni okvir

Haaška konvencija iz leta 1980

3 Člen 12, prvi in drugi odstavek, Konvencije o civilnopravnih vidikih mednarodne ugrabitve otrok, ki je bila 25. oktobra 1980 sklenjena v Haagu (v nadaljevanju: Haaška konvencija iz leta 1980), določa:

„Če je bil otrok nezakonito odpeljan ali zadržan po 3. členu, na dan, ko se je začel postopek pred sodnim ali upravnim organom pogodbenice, v kateri je otrok, pa je minilo manj kot leto dni od dneva, ko je bil nezakonito odpeljan ali zadržan, odredi pristojni organ takojšnjo vrnitev otroka.

Tudi če se je pravni postopek začel po poteku enoletnega roka iz prejšnjega odstavka, odredi sodni ali upravni organ vrnitev otroka, če se ne dokaže, da se je otrok prilagodil novemu okolju.“

4 Člen 13 Haaške konvencije iz leta 1980 določa:

„Sodnemu ali upravnemu organu države, ki ji je bila poslana zahteva, ne glede na določbe prejšnjega člena ni treba odrediti vrnitve otroka, če oseba, institucija ali kakšno drugo telo, ki nasprotuje njegovi vrnitvi, dokaže:

(a) da v času, ko je bil otrok odpeljan ali zadržan, oseba, institucija ali drugo telo, ki skrbi za otrokovo osebnost, ni dejansko uveljavljalo pravice do skrbi zanj, ali da se je strinjalo ali pozneje pristalo, da se otrok odpelje ali zadrži;

(b) da obstaja resna nevarnost, da bi bil otrok zaradi vrnitve izpostavljen telesnemu nasilju ali duševni travmi ali kako drugače pripeljan v neugoden položaj.

Prav tako lahko sodni ali upravni organ zavrne, da odredi otrokovo vrnitev, če ugotovi, da otrok nasprotuje vrnitvi in da je dopolnil tisto starost in je na taki stopnji zrelosti, ko je treba upoštevati njegovo mnenje.

Pri obravnavi, okoliščin iz tega člena upoštevata sodni in upravni organ podatke o otrokovem socialnem poreklu, ki jih dobita od centralnega izvršilnega organa ali kakšnega drugega pristojnega organa države, v kateri je otrokovo stalno prebivališče.“

Pravo Unije

Uredba (ES) št. 4/2009

5 Člen 5 Uredbe Sveta (ES) št. 4/2009 z dne 18. decembra 2008 o pristojnosti, pravu, ki se uporablja, priznavanju in izvrševanju sodnih odločb ter sodelovanju v preživninskih zadevah (UL 2009, L 7, str. 1), naslovljen „Pristojnost sodišča[,] pred katerim se stranka spusti v postopek“, določa:

„Poleg pristojnosti, ki izhaja iz drugih določb te uredbe, je pristojno tudi sodišče države članice, pred katerim se tožena stranka spusti v postopek. To pravilo pa ne velja, če se je stranka spustila v postopek, da bi ugovarjala pristojnosti.“

6 Člen 15 te uredbe določa:

„Pravo, ki se uporablja za preživninske obveznosti, se določi v skladu s Haaškim protokolom […] v državah članicah, ki jih ta instrument zavezuje.“

Sklep 2009/941/ES

7 V uvodnih izjavah 3 in 11 Sklepa Sveta 2009/941/ES z dne 30. novembra 2009 o sklenitvi, s strani Evropske skupnosti, Haaškega protokola z dne 23. novembra 2007 o pravu, ki se uporablja za preživninske obveznosti (UL 2009, L 331, str. 17) je navedeno:

„(3) [Haški p]rotokol pomeni velik prispevek k zagotovitvi večje pravne varnosti in predvidljivosti za preživninske upravičence in zavezance. Uporaba enotnih pravil za določitev prava, ki se uporablja, bo omogočala prost pretok odločb o preživninskih obveznostih v Skupnosti brez kakršne koli oblike nadzora v državi članici, v kateri se zahteva izvršitev zadevne odločbe.

[…]

(11) V skladu s členoma 1 in 2 Protokola o stališču Združenega kraljestva in Irske [glede območja svobode, varnosti in pravice], priloženega Pogodbi o Evropski uniji in Pogodbi o ustanovitvi Evropske skupnosti, Združeno kraljestvo [Velika Britanija in Severna Irska] ne sodeluje pri sprejemanju tega sklepa, ki zanj ni zavezujoč niti se zanj ne uporablja.“

Haaški protokol

8 Člen 1(1) Haaškega protokola določa:

„V tem protokolu je določeno pravo, ki se uporablja za preživninske obveznosti, ki izhajajo iz družinskega razmerja, starševstva, zakonske zveze ali svaštva, vključno s preživninsko obveznostjo do otroka ne glede na zakonski stan staršev.“

9 Člen 2 tega protokola, naslovljen „Univerzalna uporaba“, določa:

„Ta protokol se uporablja tudi, če je pravo, ki se uporablja, pravo države nepogodbenice.“

10 Člen 3 navedenega protokola, naslovljen „Splošno pravilo glede prava, ki se uporablja“, določa:

„1. Preživninske obveznosti ureja pravo države, v kateri ima upravičenec običajno prebivališče, razen če ta protokol določa drugače.

2. Če se običajno prebivališče upravičenca spremeni, se od trenutka spremembe uporablja pravo države, v kateri ima upravičenec novo običajno prebivališče.“

11 Člen 4 Haaškega protokola, naslovljen „Posebna pravila, ki omogočajo prednost določenim upravičencem“, določa:

„1. Naslednje določbe se uporabljajo za preživninske obveznosti:

(a) staršev do njihovih otrok;

[…]

2. Če upravičenec v skladu s pravom iz člena 3 od zavezanca ne more dobiti preživnine, se uporablja pravo sodišča.

[…]

4. Če upravičenec na podlagi prava iz člena 3 ter odstavkov 2 in 3 tega člena od zavezanca ne more dobiti preživnine, se uporabi pravo države, katere državljanstvo imata oba, če to obstaja.“

Uredba (ES) št. 2201/2003

12 Člen 1(3)(e) Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003 z dne 27. novembra 2003 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v zakonskih sporih in sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo ter o razveljavitvi Uredbe (ES) št. 1347/2000 (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 19, zvezek 6, str. 243) določa, da se ta uredba ne uporablja za preživninske obveznosti.

13 Oddelek 2 z naslovom „Starševska odgovornost“ iz poglavja II te uredbe, naslovljenega „Pristojnost“, vsebuje člene od 8 do 15.

14 Člen 8 navedene uredbe, naslovljen „Splošna pristojnost“, določa:

„1. Sodišča države članice so pristojna v zadevah starševske odgovornosti v zvezi z otrokom, ki običajno prebiva v tisti državi članici v trenutku, ko je sodišče začelo postopek.

2. Odstavek 1 se uporablja ob upoštevanju členov 9, 10 in 12.“

15 Člen 10 Uredbe št. 2201/2003 določa:

„Pri neupravičeni premestitvi ali zadržanju otroka sodišča države članice, v kateri je otrok običajno prebival neposredno pred neupravičeno premestitvijo ali zadržanjem, obdržijo svojo pristojnost, dokler otrok ne pridobi običajnega prebivališča v drugi državi članici in:

(a) vse osebe, institucije ali drugi organi, ki imajo pravico do varstva in vzgoje otroka, privolijo v premestitev ali zadržanje;

ali

(b) otrok prebiva v drugi državi članici najmanj eno leto po tem, ko so bile ali bi morale biti osebe, institucije ali drugi organi, ki imajo pravico do varstva in vzgoje otroka, seznanjeni s krajem otrokovega bivanja in se je otrok vživel v novo okolje ter je bil izpolnjen najmanj eden od naslednjih pogojev:
   (i) v enem letu, ko je ali bi lahko bil nosilec pravic do varstva in vzgoje otroka seznanjen s krajem bivanja otroka, ni bila vložena nobena zahteva za vrnitev pri pristojnih organih države članice, kamor je bil otrok premeščen ali kjer je zadržan;
   (ii) zahteva za vrnitev, ki jo je vložil nosilec pravic do varstva in vzgoje otroka, je bila umaknjena in v roku iz odstavka (i) ni bila vložena nobena nova zahteva;
   (iii) primer pred sodiščem v državi članici, kjer je otrok običajno prebival neposredno pred neupravičeno premestitvijo ali zadržanjem, je bil zaključen na podlagi člena 11(7);
   (iv) sodno odločbo o varstvu in vzgoji otroka, ki ne nalaga vrnitve otroka, so izdala sodišča države članice, kjer je otrok običajno prebival neposredno pred neupravičeno premestitvijo ali zadržanjem.“

Spor o glavni stvari in vprašanje za predhodno odločanje

16 A. P. in W. J., poljskima državljanoma, ki sta prebivala in opravljala poklicno dejavnost v Združenem kraljestvu vsaj od leta 2012, sta se junija 2015 oziroma maja 2017 v Združenem kraljestvu rodila L. J. in J. J.. Oba otroka imata poljsko in britansko državljanstvo.

17 Jeseni leta 2017 sta A. P. in njena hči L. J. odpotovali na Poljsko, da bi tam ostali do 7. oktobra 2017, ker je A. P. potekla veljavnost osebne izkaznice. A. P. je med tem bivanjem W. J. obvestila, da namerava svoje bivanje na Poljskem podaljšati, v kar je slednji privolil. A. P. se je 7. oktobra 2017 vrnila v Združeno kraljestvo, naslednji dan pa je to državo zapustila in s seboj odpeljala svojega sina J. J. Nekaj dni pozneje je A. P. obvestila W. J., da namerava za stalno ostati na Poljskem skupaj z L. J. in J. J. (v nadaljevanju: otroka), v kar W. J. ni privolil.

18 Iz informacij, ki jih je predložilo predložitveno sodišče, je razvidno, da sta otroka aprila 2019 prebivala v poljskem kraju z A. P. ter s svojimi starimi starši, stricem in sestrično, ki je tudi mladoletna, da je L. J. obiskovala vrtec, medtem ko je J. J. ostal v varstvu in vzgoji pri A. P. in zaradi svojega zdravstvenega stanja, ki zahteva občasno bolnišnično zdravljenje, pod nadzorom zdravstvenih zavodov. Predložitveno sodišče navaja tudi, da je A. P. na Poljskem prejela socialne dajatve iz naslova varstva in vzgoje svojih otrok.

19 W. J. je na podlagi Haaške konvencije iz leta 1980 pri centralnem britanskem organu vložil zahtevo za vrnitev otrok.

20 Zahteva je bila 3. januarja 2018 poslana pristojnemu Sąd Rejonowy (občinsko sodišče, Poljska), ki je s sklepom z dne 26. februarja 2018 to zahtevo zavrnilo.

21 Otroka, ki ju zastopa A. P., sta 7. novembra 2018 pri Sąd Rejonowy w Pile (občinsko sodišče v Piły, Poljska) vložila zahtevek za plačilo mesečne preživnine zoper W. J., ki se je spustil v postopek in ni uveljavljal ugovora nepristojnosti.

22 Navedeno sodišče je s sodbo z dne 11. aprila 2019 W. J. naložilo, naj na podlagi poljskega zakona vsakemu otroku plačuje mesečno preživnino od 7. novembra 2018.

23 W. J. je vložil pritožbo zoper sklep z dne 26. februarja 2018, naveden v točki 20 te sodbe, in zoper sodbo z dne 11. aprila 2019, navedeno v prejšnji točki te sodbe.

24 Pristojno Sąd Okręgowy (regionalno sodišče, Poljska), ki je obravnavalo pritožbo zoper sklep z dne 26. februarja 2018, je s sklepom z dne 24. maja 2019 A. P. odredil, naj otroka najpozneje do 26. junija 2019 vrne W. J., z obrazložitvijo, da sta otroka neupravičeno zadržana na Poljskem, da je bilo neposredno pred tem zadržanjem njuno običajno prebivališče v Združenem kraljestvu in da ni resne nevarnosti, da bi bila zaradi vrnitve v to državo izpostavljena telesnemu nasilju ali duševni travmi ali kako drugače pripeljana v neugoden položaj v smislu člena 13(1)(b) Haaške konvencije iz leta 1980.

25 W. J. je v utemeljitev pritožbe, ki jo je zoper sodbo z dne 11. aprila 2019, navedeno v točki 22 te sodbe, vložil pri predložitvenem sodišču, Sąd Okręgowy w Poznaniu (regionalno sodišče v Poznanju, Poljska), navedel en pritožbeni razlog v zvezi z napačno presojo dejanskega stanja, ker naj ne bi bil upoštevan sklep z dne 24. maja 2019, ki je naveden v prejšnji točki te sodbe in s katerim je bilo A. P. odrejeno, naj otroka vrne njunemu očetu najpozneje do 26. junija 2019, zaradi česar naj ne bi bilo upravičeno, da se mu naloži preživninska obveznost.

26 Predložitveno sodišče v predlogu za sprejetje predhodne odločbe na prvem mestu navaja, da je navedeni sklep z dne 24. maja 2019 pravnomočen in da njegova izvršitev zahteva vrnitev otrok v Združeno kraljestvo, ker je kraj običajnega prebivališča W. J. še vedno na ozemlju te države. Vendar A. P. otrok ni vrnila W. J. v predpisanem roku, iskanje otrok pa do datuma vložitve predloga za sprejetje predhodne odločbe ni bilo uspešno.

27 Predložitveno sodišče na drugem mestu poudarja, da so poljska sodišča pristojna na podlagi člena 5 Uredbe št. 4/2009, česar W. J., ki ni uveljavljal ugovora nepristojnosti, ni izpodbijal.

28 Na tretjem mestu pojasnjuje, da mora sâmo določiti pravo, ki se uporablja za zadevno preživninsko obveznost.

29 V zvezi s tem predložitveno sodišče poudarja, da je poljsko pravo – na podlagi katerega je Sąd Rejonowy w Pile (občinsko sodišče v Piły) izdalo svojo sodbo – mogoče uporabiti le, če bi otroka kljub njunemu neupravičenemu zadržanju na Poljskem in sodni odločbi o odreditvi njune vrnitve v Združeno kraljestvo po njunem prihodu leta 2017 pridobila običajno prebivališče na Poljskem, kar bi upravičevalo, da se pravo, ki se uporablja, določi na podlagi člena 3(2) Haaškega protokola, pri čemer naj bi bile po mnenju predložitvenega sodišča druge navezne okoliščine s poljskim pravom izključene.

30 Ob tem se predložitveno sodišče sprašuje, ali ni treba te določbe razlagati v duhu člena 10 Uredbe št. 2201/2003, ki načeloma nasprotuje temu, da se sodna pristojnost v zadevah starševske odgovornosti prenese v državo članico, v kateri bi imel otrok novo običajno prebivališče v primeru njegove neupravičene premestitve ali zadržanja v tej državi članici.

31 Če pa bi bilo sprejeto, da otroka ne moreta pridobiti novega običajnega prebivališča v državi, v kateri sta neupravičeno zadržana, bi bilo pravo, ki se uporablja za preživninsko obveznost iz postopka v glavni stvari, na podlagi člena 3(1) Haaškega protokola pravo Združenega kraljestva kot pravo države, v kateri sta otroka ohranila svoje običajno prebivališče.

32 Vendar predložitveno sodišče ugotavlja, da niti Uredba št. 4/2009 niti Haaški protokol – drugače kot Uredba št. 2201/2003 – ne vsebujeta posebnih pravil, s katerimi bi bile opredeljene povezave med običajnim prebivališčem na eni strani in sodno pristojnostjo na področju preživninskih obveznosti oziroma pravom, ki se uporablja na tem področju, na drugi strani, če je preživninski upravičenec otrok, ki je bil neupravičeno zadržan v državi članici. Iz te ugotovitve bi bilo mogoče sklepati, da na podlagi člena 3(2) Haaškega protokola neupravičeno zadržanje otroka na ozemlju države članice nima nikakršnega vpliva na to, da ta otrok pridobi običajno prebivališče v tej državi članici, tako da lahko pravo navedene države članice – kot pravo novega običajnega prebivališča – postane pravo, ki se uporablja za preživninsko obveznost, od trenutka, ko je prišlo do take spremembe prebivališča.

33 V teh okoliščinah je Sąd Okręgowy w Poznaniu (regionalno sodišče v Poznanju) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo to vprašanje:

„Ali je treba člen 3(1) in (2) Haaškega protokola […] razlagati tako, da lahko otrok, ki je upravičen [do preživnine], pridobi novo običajno prebivališče v državi, v kateri je neupravičeno zadržan, če je sodišče odredilo vrnitev upravičenca v državo, v kateri je imel običajno prebivališče neposredno pred neupravičenim zadržanjem?“

Postopek pred Sodiščem

34 Predložitveno sodišče je z dopisom z dne 4. novembra 2021, ki je na Sodišče prispel 19. novembra 2021, Sodišče obvestilo, da je Sąd Najwyższy, Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych (vrhovno sodišče, senat za izredni nadzor in javne zadeve, Poljska), pri katerem je bila vložena izredna pritožba (*skarga nadzwycobejna*), ki jo je Rzecznik Praw Dziecka (varuh otrokovih pravic, Poljska) vložil zoper sklep z dne 24. maja 2019, naveden v točki 24 te sodbe, s sklepom z dne 6. oktobra 2021 delno razveljavilo prvonavedeni sklep. Iz tega po mnenju predložitvenega sodišča sledi, da se odločba, s katero je bila 24. maja 2019 odrejena vrnitev otrok v Združeno kraljestvo, ne uporablja več.

35 Predsednik četrtega senata Sodišča je 23. novembra 2021 odločil, da bo o tem dopisu uradno obvestil stranke v postopku v glavni stvari in zainteresiranim subjektom v smislu člena 23 Statuta Sodišča Evropske unije, ki so bili pozvani, naj morebitna stališča sporočijo pred 15. decembrom 2021.

36 Na ta poziv je odgovorila le Evropska komisija in navedla, da ne bo predložila dodatnega stališča, kot ga je že predložila Sodišču v zvezi z vprašanjem za predhodno odločanje.

37 Predložitveno sodišče je z novim dopisom z dne 20. decembra 2021, ki je na Sodišče prispel 31. decembra 2021, ob upoštevanju sodbe z dne 16. novembra 2021, Prokuratura Rejonowa w Mińsku Mazowieckim in drugi (od C-748/19 do C-754/19, EU:C:2021:931), Sodišče obvestilo, da je poljski minister za pravosodje v okviru postopka razporeditve določil, da bo eden od članov sestave, ki je vložil ta predlog za sprejetje predhodne odločbe, opravljal funkcijo sodnika v okviru predložitvenega sodišča za nedoločen čas. Predložitveno sodišče je v tem dopisu tudi opozorilo, da je bil postopek z izredno pritožbo, omenjen v točki 34 te sodbe, predmet predloga za sprejetje predhodne odločbe, ki poteka pred Sodiščem v okviru zadeve C-720/21.

38 Predsednik četrtega senata Sodišča je 11. januarja 2022 odločil, da bo o tem novem dopisu predložitvenega sodišča uradno obvestil stranke v postopku v glavni stvari in zainteresirane subjekte v smislu člena 23 Statuta Sodišča Evropske unije, ki so bili pozvani, naj morebitna stališča predložijo pred 31. januarjem 2022.

39 Na ta poziv so odgovorili L. J. in J. J., poljska vlada in Komisija.

40 L. J in J. J., ki ju zakonito zastopa A. P., sta v svojem stališču v bistvu najprej predlagala, naj se varuha otrokovih pravic pozove, naj „predstavi stališče“ v tej zadevi, in nato navedla, da če bi bilo treba šteti, da so v postopku z izredno pritožbo nepravilnosti, ne bi smela nositi morebitnih posledic te nepravilnosti.

41 Poljska vlada zatrjuje, da informacije, ki jih je predložitveno sodišče posredovalo v navedenem novem dopisu, niso upoštevne niti glede presoje dopustnosti predloga za sprejetje predhodne odločbe niti glede preučitve tega vprašanja.

42 Komisija je ob navedbi, da se odreka predložitvi stališča, poudarila, da predložitveno sodišče ni pojasnilo, v kolikšnem obsegu bi bilo treba upoštevati razporeditev sodnika, ki je bil član sestave, ki je vložil ta predlog za sprejetje predhodne odločbe, s strani ministra za pravosodje, morebitne posledice te razporeditve na zlasti neodvisnost te sestave ali vpliv sodbe z dne 16. novembra 2021, Prokuratura Rejonowa w Mińsku Mazowieckim in drugi (od C-748/19 do C-754/19, EU:C:2021:931), na to zadevo. Poleg tega je Komisija navedla, da predložitveno sodišče ni predložilo elementov, na podlagi katerih bi bilo mogoče odločiti o tem, ali je bila z razporeditvijo zadevnega sodnika na to sodišče kršena neodvisnost navedenega sodišča.

43 Predsednik četrtega senata Sodišča je 4. februarja 2022 na predlog sodnice poročevalke in po opredelitvi generalnega pravobranilca odločil, da zavrne predlog L. J. in J. J., naj se varuha otrokovih pravic pozove, naj „predstavi stališče“ v tej zadevi, ker ni stranka v postopku v glavni stvari in ker bi sprejetje takega predloga v zelo pozni fazi postopka lahko povzročilo veliko zamudo pri njegovem poteku, to pa bi imelo učinke, ki bi bili v nasprotju z zahtevo po učinkovitem izvajanju sodne oblasti.

Dopustnost predloga za sprejetje predhodne odločbe

44 Na prvem mestu je treba navesti, da je predložitveno sodišče v dopisu z dne 20. decembra 2021, navedenem v točki 37 te sodbe, Sodišče obvestilo, da je poljski minister za pravosodje enega od članov sestave, ki je vložil ta predlog za sprejetje predhodne odločbe, razporedil, da bo opravljal funkcijo sodnika v okviru predložitvenega sodišča za nedoločen čas. Kot je opozorila Komisija, predložitveno sodišče ne pojasnjuje, kakšne bi bile po njegovem mnenju posledice takega

položaja, zlasti glede neodvisnosti tega sodišča. Vendar se zdi, da predložitveno sodišče s poudarjanjem navedenega položaja dvomi o tem, ali je „sodišče“ v smislu člena 267 PDEU, ki je pogoj za dopustnost predloga za sprejetje predhodne odločbe.

45 V zvezi s tem je treba opozoriti, da Sodišče v skladu z ustaljeno sodno prakso pri presoji, ali je zadevni predložitveni organ „sodišče“ v smislu člena 267 PDEU, ki je izključno vprašanje prava Unije, in torej pri presoji, ali je predlog za sprejetje predhodne odločbe dopusten, upošteva vse elemente, kot so zakonska podlaga tega organa, njegova stalnost, obveznost njegove sodne pristojnosti, kontradiktornost njegovega postopka, njegova uporaba pravnih pravil in njegova neodvisnost (glej v tem smislu sodbi z dne 9. julija 2020, Land Hessen, C-272/19, EU:C:2020:535, točka 43, in z dne 29. marca 2022, Getin Noble Bank, C-132/20, EU:C:2022:235, točka 66).

46 Neodvisnost sodnikov držav članic je v različnih pogledih temeljnega pomena za pravni red Unije. Še posebej je ta neodvisnost bistvena za pravilno delovanje sistema pravosodnega sodelovanja, ki ga predstavlja mehanizem postopka predhodnega odločanja iz člena 267 PDEU, ker lahko ta mehanizem uporabi le organ, ki je pristojen za izvajanje prava Unije in ki med drugim izpolnjuje to merilo neodvisnosti (glej v tem smislu sodbo z dne 9. julija 2020, Land Hessen, C-272/19, EU:C:2020:535, točka 45 in navedena sodna praksa).

47 Za jamstvi neodvisnosti in nepristranskosti, ki se zahtevata na podlagi prava Unije, morajo obstajati pravila, ki se nanašajo zlasti na sestavo organa, na imenovanje, trajanje funkcije in razloge za vzdržanje, izločitev in razrešitev njegovih članov, ter na podlagi katerih je mogoče odstraniti vsak legitimen dvom pri pravnih subjektih o zaščiti tega organa pred zunanjimi dejavniki in o njegovi nevtralnosti glede nasprotujočih si interesov (sodbi z dne 9. julija 2020, Land Hessen, C-272/19, EU:C:2020:535, točka 52, in z dne 16. novembra 2021, Prokuratura Rejonowa w Mińsku Mazowieckim in drugi, od C-748/19 do C-754/19, EU:C:2021:931, točki 67 in 71).

48 V obravnavanem primeru ni dvoma, da je Sąd Okręgowy w Poznaniu (regionalno sodišče v Poznanju) eno izmed poljskih splošnih sodišč.

49 Toda če predlog za sprejetje predhodne odločbe vloži nacionalno sodišče, je treba domnevati, da to izpolnjuje zahteve, na katere je bilo opozorjeno v točki 45 te sodbe, ne glede na njegovo konkretno sestavo (glej v tem smislu sodbo z dne 29. marca 2022, Getin Noble Bank, C-132/20, EU:C:2022:235, točka 69).

50 Vendar ta domneva velja le za presojo dopustnosti predlogov za sprejetje predhodne odločbe, ki so vloženi na podlagi člena 267 PDEU. Na podlagi tega ni mogoče sklepati, da je s pogoji za imenovanje sodnikov, ki sestavljajo predložitveno sodišče, nujno omogočeno izpolnjevanje jamstev za dostop do neodvisnega in nepristranskega sodišča, predhodno ustanovljenega z zakonom, v smislu člena 19(1), drugi pododstavek, PEU ali člena 47 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah (glej v tem smislu sodbo z dne 29. marca 2022, Getin Noble Bank, C-132/20, EU:C:2022:235, točka 74).

51 Dalje, to domnevo je mogoče ovreči, če bi pravnomočna sodna odločba nacionalnega ali mednarodnega sodišča vodila do tega, da bi se štelo, da sodnik ali sodniki, ki so predložitveno sodišče, nimajo statusa neodvisnega, nepristranskega in z zakonom predhodno ustanovljenega sodišča v smislu člena 19(1), drugi pododstavek, PEU ob upoštevanju člena 47, drugi odstavek, Listine o temeljnih pravicah. Enako bi veljalo, če bi poleg osebnega položaja sodnika ali sodnikov, ki formalno vložijo predlog na podlagi člena 267 PDEU, obstajali drugi elementi, ki bi vplivali na

delovanje predložitvenega sodišča, katerega člani so ti sodniki, ter tako posegli v neodvisnost in nepristranskost navedenega sodišča (glej v tem smislu sodbo z dne 29. marca 2022, Getin Noble Bank, C-132/20, EU:C:2022:235, točki 72 in 75).

52 V obravnavanem primeru predložitveno sodišče ni predložilo nobenega konkretnega in natančnega elementa, na podlagi katerega bi bilo mogoče pod pogoji, na katere je bilo opozorjeno v prejšnji točki te sodbe, ovreči domnevo, da je ta predlog za sprejetje predhodne odločbe izdal organ, ki izpolnjuje zahteve, navedene v točki 45 te sodbe.

53 Na drugem mestu je predložitveno sodišče v dopisu z dne 4. novembra 2021, navedenem v točki 34 te sodbe, Sodišče obvestilo, da je sklep z dne 24. maja 2019, s katerim je bilo A. P. odrejeno, da otroka vrne W. J. najpozneje do 26. junija 2019, prenehal učinkovati, ker je Sąd Najwyższy, Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych (vrhovno sodišče, senat za izredni nadzor in javne zadeve) ugodilo izredni pritožbi, ki jo je varuh otrokovih pravic vložil zoper ta sklep.

54 Čeprav vprašanje za predhodno odločanje, ki ga je postavilo predložitveno sodišče, temelji predvsem na posledicah, ki jih je treba za razlago člena 3 Haaškega protokola izpeljati iz ugotovitve iz sklepa z dne 24. maja 2019, v skladu s katero je A. P. otroka, ki ju ima z W. J., neupravičeno zadržala na Poljskem in da bi otroka morala biti vrnjena W. J., ki ima stalno prebivališče v Združenem kraljestvu, iz odločbe Sąd Najwyższy, Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych (vrhovno sodišče, senat za izredni nadzor in javne zadeve) vseeno ni mogoče sklepati, da to vprašanje ni več upoštevno za presojo spora o glavni stvari.

55 Glede na pojasnila predložitvenega sodišča namreč ni gotovo, da je treba na podlagi take odločbe Sąd Najwyższy, Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych (vrhovno sodišče, senat za izredni nadzor in javne zadeve) šteti, da sklep z dne 24. maja 2019, s katerim je bila odrejena vrnitev otrok W. J., ni nikoli učinkoval v poljskem pravnem redu, zaradi česar domneva upoštevnosti, ki velja za vprašanje, ki ga je postavilo predložitveno sodišče, ni ovržena.

56 Zato je predlog za sprejetje predhodne odločbe dopusten.

Vprašanje za predhodno odločanje

57 Predložitveno sodišče želi z vprašanjem v bistvu izvedeti, ali je treba člen 3 Haaškega protokola razlagati tako, da za določitev prava, ki se uporablja za preživninsko terjatev mladoletnega otroka, ki ga je eden od staršev premestil na ozemlje države članice, okoliščina, da je sodišče te države članice v okviru ločenega postopka odredilo vrnitev tega otroka v državo, v kateri je običajno prebival s svojimi starši neposredno pred premestitvijo, zadostuje za to, da se navedenemu otroku prepreči, da bi lahko pridobil običajno prebivališče na ozemlju te države članice.

58 Uvodoma je treba spomniti, da je Sodišče pristojno za razlago določb Haaškega protokola, saj je Svet Evropske unije ta protokol potrdil s Sklepom 2009/941 (glej v tem smislu sodbo z dne 20. septembra 2018, Mölk, C-214/17, EU:C:2018:744, točka 23 in navedena sodna praksa). Poleg tega okoliščina, da navedeni protokol ne zavezuje Združenega kraljestva, na ozemlju katerega prebiva W. J., ne vpliva na to zadevo, ker se Haaški protokol v skladu z njegovim členom 2 uporablja tudi takrat, kadar je pravo, ki se uporablja, pravo države nepogodbenice.

59 V skladu z odstavkom 1 člena 3 Haaškega protokola je pravo, ki se uporablja za preživninske obveznosti, pravo države, v kateri ima preživninski upravičenec običajno prebivališče, razen če ta protokol ne določa drugače. V skladu z odstavkom 2 tega člena se pravo države, v kateri ima upravičenec novo običajno prebivališče, uporablja od trenutka spremembe.

60 Predložitveno sodišče želi izvedeti, ali je za določitev prava, ki se uporablja za preživninsko terjatev, mogoče upoštevati spremembo običajnega prebivališča, določeno v členu 3(2) Haaškega protokola, če je preživninski upravičenec neupravičeno zadržan na ozemlju države, v kateri je fizično navzoč. Natančneje, v bistvu se sprašuje, ali lahko neupravičeno zadržanje tega upravičenca na ozemlju države članice spremeni stalnost njegovega bivanja kot merila za določitev njegovega običajnega prebivališča.

61 Zaradi postavljenega vprašanja sta torej potrebna razlaga pojma „običajno prebivališče“ preživninskega upravičenca v smislu člena 3 Haaškega protokola in preverjanje, ali neupravičenost zadržanja tega upravičenca na ozemlju države članice ne preprečuje prenosa njegovega običajnega prebivališča na ozemlje te države.

62 Prvič, glede pojma „običajno prebivališče“ preživninskega upravičenca je treba navesti, da ga Haaški protokol ne opredeljuje in tudi ne napotuje izrecno na pravo pogodbenic za opredelitev njegovega pomena in obsega. V takih okoliščinah iz zahtev po enotni uporabi prava Unije in načela enakosti izhaja, da je treba pomen in obseg tega pojma običajno razlagati avtonomno in enotno, pri čemer je treba upoštevati sobesedilo določb in cilje, ki se uresničujejo z zadevno ureditvijo (glej po analogiji sodbi z dne 13. oktobra 2016, Mikołajczyk, C-294/15, EU:C:2016:772, točka 44, in z dne 25. novembra 2021, IB (Običajno prebivališče zakonca – Razveza), C-289/20, EU:C:2021:955, točka 39).

63 V zvezi s tem je treba najprej ugotoviti, da je na podlagi uporabe pridevnika „običajno“ mogoče sklepati, da mora biti prebivališče dovolj stabilno, torej ne gre za začasno ali občasno navzočnost. To ugotovitev potrjuje preudarek iz točke 42 obrazložitvenega poročila o Haaškem protokolu, ki ga je pripravil Andrea Bonomi (besedilo je bilo sprejeto na enaindvajsetem zasedanju Haaške konference o mednarodnem zasebnem pravu), v skladu s katerim merilo „običajnega“ prebivališča pomeni določeno stabilnost, kar pomeni, da „zgolj začasno prebivališče ne zadostuje za določitev prava, ki se uporablja za preživninsko obveznost“.

64 Dalje, poudariti je treba, da člen 3 Haaškega protokola odraža sistem kolizijskih pravil, na katerem temelji ta protokol, saj je namen takega sistema zagotoviti predvidljivost prava, ki se uporablja, tako da se zagotovi, da izbrano pravo ni brez zadostne povezave z zadevnim družinskim položajem, pri čemer se zdi, da je pravo običajnega prebivališča preživninskega upravičenca načeloma tisto, ki je najtesneje povezano z njegovim položajem in da lahko najbolje ureja konkretne težave, s katerimi se lahko srečuje (glej v tem smislu sodbi z dne 7. junija 2018, KP, C-83/17, EU:C:2018:408, točke od 41 do 43, in z dne 20. septembra 2018, Mölk, C-214/17, EU:C:2018:744, točka 28).

65 Poudariti je treba, kot je navedeno v točki 37 poročila, navedenega v točki 63 te sodbe, da ta navezna okoliščina pomeni glavno prednost pri določanju obstoja in zneska preživninske obveznosti ob upoštevanju „pravnih in dejanskih okoliščin socialnega okolja države, v kateri upravičenec živi in opravlja pretežni del svojih dejavnosti“. Ker bo namreč, kot je poudarjeno v isti točki tega poročila, preživninski upravičenec svojo preživnino uporabil za preživetje, je treba „presoditi konkretni problem, ki se pojavi glede na konkretno družbo, in sicer tisto, v kateri preživninski upravičenec živi in bo živel“.

66 Zato je utemeljeno šteti, da je glede na ta cilj običajno prebivališče preživninskega upravičenca kraj, v katerem je dejansko običajno središče njegovega življenja, pri čemer se upošteva njegovo družinsko in socialno okolje. To velja še toliko bolj, kadar je ta upravičenec mlajši otrok, glede na to, da je treba v skladu s členom 24(2) Listine o temeljnih pravicah ustrezno upoštevati koristi tega otroka, ki zahteva zlasti, kot je poljska vlada v bistvu poudarila, da ima na voljo zadostna sredstva glede na družinsko in družbeno okolje, v katerem mora živeti.

67 Ker, kot izhaja iz prejšnje točke, naloga, da se v konkretnem primeru ugotovi, ali ima preživninski upravičenec običajno prebivališče v eni ali drugi državi, spada v presojo dejanskega stanja, mora nacionalno sodišče, ki odloča, kraj, kjer ima zadevna oseba običajno prebivališče, določiti na podlagi vseh okoliščin posameznega primera (glej po analogiji med drugim sodbi z dne 2. aprila 2009, A, C-523/07, EU:C:2009:225, točka 42, in z dne 28. junija 2018, HR, C-512/17, EU:C:2018:513, točka 40).

68 Drugič, poudariti je treba, da Haaški protokol ne določa nobene omilitve v členu 3(2), ki določa navezno okoliščino na pravo države novega običajnega prebivališča preživninskega upravičenca od trenutka spremembe običajnega prebivališča, tudi če je bila s sodno odločbo zahtevana vrnitev mladoletnega preživninskega upravičenca enemu od njegovih staršev, ki prebiva v drugi državi.

69 Dalje pravilo iz te določbe dopušča ohranitev povezave preživninskega upravičenca s krajem, kjer mora dejansko živeti (glej v tem smislu sodbo z dne 7. junija 2018, KP, C-83/17, EU:C:2018:408, točka 43), in s tem, kadar je ta upravičenec mladoleten, popolno upoštevanje interesov tega otroka, ker sodišču, ki odloča, omogoča, da ob upoštevanju najboljšega družinskega in socialnega okolja, v katerem se bo običajno razvijal, določi vire, ki jih ta otrok potrebuje.

70 Iz tega sledi, da bi bilo v nasprotju s ciljem člena 3(2) Haaškega protokola in z upoštevanjem otrokove koristi, če bi se štelo, da obstoj sodne odločbe države članice, s katero je bila ugotovljena neupravičenost premestitve ali zadržanja mladoletnega otroka in s katero je bila odrejena vrnitev tega otroka enemu od njegovih staršev, ki prebiva v drugi državi članici, načeloma preprečuje, da bi se štelo, da navedeni otrok običajno prebiva na ozemlju te države članice, da se določi pravo, ki se uporablja za njegovo preživninsko terjatev.

71 V zvezi s tem v predpisih ni mogoče najti nobenega razloga, ki bi upravičeval, da se člen 3 Haaškega protokola razlaga ob upoštevanju ali glede na določbe člena 10 Uredbe št. 2201/2003, ki nevtralizirajo načelen prenos sodne pristojnosti v zvezi s starševsko odgovornostjo v državo članico, v kateri naj bi otrok imel novo običajno prebivališče po neupravičeni premestitvi ali zadržanju, v korist države članice, v kateri je imel otrok pred to premestitvijo ali zadržanjem običajno prebivališče.

72 Poleg tega je Sodišče presodilo, da je posebna pristojnost, določena v členu 10 Uredbe št. 2201/2003, pravilo, ki ga je treba razlagati ozko, in torej ne dopušča razlage zunaj primerov, ki so izrecno navedeni v tej uredbi (glej v tem smislu sodbo z dne 24. marca 2021, MCP, C-603/20 PPU, EU:C:2021:231, točki 45 in 47 ter navedena sodna praksa).

73 Iz tega sledi, da lahko za določitev prava, ki se uporablja na podlagi člena 3 Haaškega protokola, nacionalno sodišče, ki odloča o zadevi, le v okviru presoje vseh okoliščin obravnavanega primera, da bi ugotovilo, ali je dejansko prišlo do spremembe običajnega prebivališča otroka, ki je preživninski upravičenec, pri čemer je treba ustrezno upoštevati otrokovo korist, upošteva

morebitno neupravičenost premestitve ali zadržanja navedenega otroka, skupaj z drugimi elementi, s katerimi se lahko dokaže ali ovrže, da je navzočnost tega otroka v državi, v katero je bil premeščen, dovolj stabilna ob upoštevanju njegovega družinskega in socialnega okolja.

74 Kadar sodišče države članice, kot v postopku v glavni stvari, odloča o zahtevku za plačilo preživninske terjatve za obdobje po premestitvi preživninskega upravičenca v to državo članico, je v zvezi s tem treba šteti, da je trenutek, ki ga mora to sodišče, da določi pravo, ki se uporablja za zadevne preživninske obveznosti, konkretno upoštevati za ugotovitev kraja običajnega prebivališča tega upravičenca, načeloma trenutek, v katerem je treba odločiti o zahtevku za preživnino, kot je sicer zatrjevala Komisija v pisnem stališču. S tako razlago je namreč mogoče v skladu s ciljem člena 3(2) Haaškega protokola ohraniti povezavo med preživninskim upravičencem in krajem, kjer mu mora preživninska terjatev, do katere je upravičen, omogočiti preživljanje.

75 V obravnavanem primeru je treba navesti, prvič, da je bila odločba Sąd Rejonowy w Pile (občinsko sodišče v Piłi) o priznanju preživninske terjatve otrokoma na podlagi poljskega zakona razglašena 11. aprila 2019, to je na eni strani v trenutku, ko sta otroka z materjo prebivala na Poljskem pri njeni družini že nekaj več kot 17 mesecev, in na drugi strani v trenutku, ko je pristojno Sąd Rejonowy (občinsko sodišče), pri katerem je W. J. vložil zahtevek za vrnitev otrok, ta zahtevek zavrnilo.

76 Sąd Rejonowy w Pile (občinsko sodišče v Piłi) torej ni mogoče očitati, da pri izreku sodbe z dne 11. aprila 2019 ni upoštevalo sklepa z dne 24. maja 2019, ki je omenjen v točki 24 te sodbe in s katerim je bila odrejena vrnitev otrok v Združeno kraljestvo.

77 Drugič, predložitveno sodišče bo moralo, ker je pristojno za presojo dejstev, ki je povsem nova v primerjavi s presojo, ki jo je opravilo Sąd Rejonowy w Pile (občinsko sodišče v Piłi), za določitev prava, ki se uporablja za zahtevano preživninsko terjatev, preveriti, ali je njuna navzočnost v državi članici, v katero sta bila premeščena, glede na vse obstoječe okoliščine, ki so značilne za položaj otrok, in glede na njuno družinsko ter socialno okolje stabilna.

78 Glede na vse navedeno je treba na postavljeno vprašanje odgovoriti, da je treba člen 3 Haaškega protokola razlagati tako, da za določitev prava, ki se uporablja za preživninsko terjatev mladoletnega otroka, ki ga je eden od staršev premestil na ozemlje države članice, okoliščina, da je sodišče te države članice v okviru ločenega postopka odredilo vrnitev tega otroka v državo, v kateri je običajno prebival s svojimi starši neposredno pred svojo premestitvijo, ne zadostuje za to, da se navedenemu otroku prepreči, da bi lahko pridobil običajno prebivališče na ozemlju te države članice.

Stroški

79 Ker je ta postopek za stranke v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški, priglašeni za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (četrti senat) razsodilo:

Člen 3 Haaškega protokola z dne 23. novembra 2007 o pravu, ki se uporablja za preživninske obveznosti, ki je bil v imenu Evropske skupnosti potrjen s Sklepom Sveta z dne

30. novembra 2009 (2009/941/ES), je treba razlagati tako, da za določitev prava, ki se uporablja za preživninsko terjatev mladoletnega otroka, ki ga je eden od staršev premestil na ozemlje države članice, okoliščina, da je sodišče te države članice v okviru ločenega postopka odredilo vrnitev tega otroka v državo, v kateri je običajno prebival s svojimi starši neposredno pred svojo premestitvijo, ne zadostuje za to, da se navedenemu otroku prepreči, da bi lahko pridobil običajno prebivališče na ozemlju te države članice.

Podpisi